

dat hij steeds vaker op de bres is gaan staan voor universiteit en gymnasium als plaatsen waar het niet-direct toepasbare en de reflectie zouden moeten worden gekoesterd. Ik vrees echter dat deze strijd definitief is verloren en dat er voor de weemoedigheid die Van der Woude steeds meer is gaan kenmerken alle reden is.

Peer Vries

1 A. van der Woude, Z. R. Dittrich, 'Geschiedenis op de tweesprong', *Mens en maatschappij* (1959) 361-380.

2 A. van der Woude, 'Materiële cultuur als sociaal verschijnsel en economisch product', *Bijdragen en mededelingen betreffende de geschiedenis der Nederlanden*, CVI (1991) 501.

M. A. van der Eerden-Vonk, J. Hauer, G. W. J. van Omme, ed., *Wijk bij Duurstede 700 jaar stad. Ruimtelijke structuur en bouwgeschiedenis* (Hilversum: Verloren, 2000, 288 blz, geïllustreerd, ISBN 90 6550 619 5).

Op 12 maart 1300 verleende Gijsbrecht II van Abcoude stadsrechten aan de nederzetting Wijk. Ter gelegenheid van het zevenhonderdjarig jubileum van de stad is een bundel artikelen over de stadsgeschiedenis verschenen. Door subsidies van Bouwfonds Cultuurfonds te Hoevelaken en lokale stichtingen is het een goed verzorgd en prachtig geïllustreerd boekwerk geworden. Vanuit verschillende perspectieven worden vooral de bouwgeschiedenis en de functie van de nederzetting in de regio behandeld. De auteurs hebben zeer uiteenlopende achtergronden: een fysisch-geograaf, sociaal-geograaf, archeoloog, archivaris, bouwhistoricus, bouwkundige, kunst-historicus, architect en ook nog een 'gewone' historicus hebben hun licht laten schijnen over de geschiedenis van de stad Wijk bij Duurstede. Door de veelheid aan invalshoeken maakt het geheel een beetje een rommelige indruk, de auteurs hebben niet veel met elkaar gemeen: ze 'delen met elkaar hun fascinatie voor Wijk bij Duurstede' (8).

Doelstelling was daarbij om het onderzoek naar de geschiedenis van Wijk bij Duurstede een nieuwe impuls te geven. Er wordt in deze bundel dus geen algemeen oriënterend overzicht gegeven van de geschiedenis van de nederzetting aan de Kromme Rijn en de Lek. Wel wordt er kort ingegaan op de voorgeschiedenis van Wijk bij Duurstede, in een beknopt overzichts-artikel van de hand van W. A. van Es en W. H. J. Verwers. Daaruit blijkt dat er zowel in de Bronstijd als in de Romeinse tijd sprake was van bewoning aan de oevers van de rivieren. Er wordt nauwelijks ingegaan op het roemruchte Dorestad, een van de interregionale handelsknooppunten uit de Karolingische periode, dat vanaf 834 veel van de plunderingen van de Vikingen te lijden had. Tussen 700 en 850 was Dorestad praktisch de hoofdstad van het huidige Noord-Nederland, daarna is Wijk bij Duurstede altijd een klein stadje geweest. Bepaalde aspecten van de geschiedenis van de nederzetting worden verder uitgewerkt, in zowel regionaal als lokaal georiënteerde stukken.

Enerzijds wordt er een ontwikkeling geschetst van de nederzetting en later stad als onderdeel van de omgeving. Welke functies had 'Wijk', en hoe vloeide de ruimtelijke structuur daaruit voort? Hoe hangt de naamgeving (Dorestad, Wijk, Wijk bij Duurstede) samen met de functie van de stad? De ligging in de splitsing van de rivieren Lek en (Kromme) Rijn is natuurlijk van belang geweest voor het ontstaan van de nederzetting, dus ook daaraan wordt aandacht besteed.

Anderzijds worden binnen die (regionale) ruimtelijke structuur de plaats en geschiedenis van

verschillende afzonderlijke monumenten beschreven. Zo wordt er aandacht besteed aan de stadsmuur, het kasteel, de fortificatie van het kasteel, de oudste huizen van Wijk bij Duurstede, de Mazijk (een open plek in de stad), het dominicanessenklooster en de bouwgeschiedenis van het Ewouds- en Elizabethsgasthuis. In het oog springende monumenten als de Grote Kerk en het oude stadhuis ontbreken opvallend genoeg. De reden hiervan is dat als criterium voor opname in de bundel gehanteerd werd dat de gepresenteerde gegevens nieuw moesten zijn.

Deze bundel levert ongetwijfeld een bijdrage aan de stadsgeschiedenis in zijn algemeenheid en verschillende artikelen voegen daarenboven iets toe aan hun onderzoeksdiscipline. Toch is de vraag gerechtvaardigd wat er bij het bundelen van zulke specialistische artikelen over dezelfde stad precies beoogd wordt. Juist wanneer het (ver)nieuwe(nde) karakter van het onderzoek voorop wordt gesteld, wordt er een bundel voor specialisten gecreëerd. Dit boek is blijkens het voorwoord en de inleiding echter vooral geschreven om bij de inwoners en het gemeentebestuur de betrokkenheid met de stadsgeschiedenis te versterken. Deze dubbele opzet geeft de onderneming van deze bundel een wat halfslachtig karakter. Het is maar de vraag welk publiek deze publicatie zal vinden.

Maartje Janse

C. Lesger, L. Noordegraaf, e. a., ed., *Ondernemers en bestuurders. Economie en politiek in de Noordelijke Nederlanden in de late Middeleeuwen en vroegmoderne tijd* (NEHA-series III; Amsterdam: NEHA, 1999, 723 blz., f75,-, ISBN 90 5742 025 2).

Er is een kentering gaande in de vaderlandse economische geschiedenis. Ging gedurende enkele decennia de aandacht vooral uit naar macro-economische trends en grote lijnen — met De Vries' en Van der Woudes *Nederland 1500-1815* (Amsterdam, 1995) als monumentale climax —, thans staan instituties en personen in hun onderlinge relaties centraal. Hoewel pleitbezorgers van deze 'nieuwe' aanpak, althans voor wat betreft de Republiek, er zich niet altijd even bewust van zijn, sluit de recente heroriëntatie onder Nederlandse economisch-historici aan bij een huidige rage op internationaal vlak, de zogenoemde politieke economie. Een fraai voorbeeld van vernieuwing in deze geest in de economische geschiedenis van de Republiek vormt de onderhavige bundel, neerslag van een in november 1997 gehouden conferentie en geredigeerd door Clé Lesger en Leo Noordegraaf. De voor de politieke economie karakteristieke verstrengeling tussen economie en politiek blijkt al uit de titel, *Ondernemers en bestuurders*.

Als er ooit sprake was geweest van een kloek boek, dan geldt die omschrijving zeker voor dit werk. In meer dan 700 pagina's wordt de lezer getraakteerd op maar liefst 29 afzonderlijke *case studies* over de relatie tussen politiek en economie, in met name de zestiende en zeventiende eeuw, die veelal (22 van de 29 gevallen) ontleend zijn aan recent verdedigde, of nog voor te leggen dissertaties. Het is een bonte aaneenschakeling van bedrijfstakken, overheden en individuen. Er is veel Amsterdam, veel Haarlem, veel textiel, wat handel, weinig overkoepelend economisch beleid. De 29 afzonderlijke bijdragen zijn gerangschikt van Aten (Amsterdamse gilden en Zaanse nijverheid) tot De Wit (vissers en visserijbeleid in het Maasmondgebied). Het boek is als een collage waar alleen het alfabet van de auteursnamen enig houvast lijkt te bieden. Het is onbegrijpelijk dat de redacteurs niet eens geprobeerd hebben een thematische ordening aan te brengen, waardoor overigens 'hun' aanpak veel beter uit de verf zou zijn gekomen.

Lesger en Noordegraaf hebben wél gezorgd voor een uitvoerige inleiding waarin ze een on-